

DİJİTAL ÇAĞDA TÜRK-KAZAK ETNO-FOLK MÜZİĞİNİN KÜLTÜRLERARASI ALIMLANMASI: DİJİTAL ETNOGRAFİK BİR YAKLAŞIM*

Intercultural Reception of Turkish-Kazakh Ethno-Folk Music in the Digital Age: A Digital Ethnographic Approach

Doç. Dr. Uğur BALOĞLU**
Doç. Dr. Yıldız Derya BİRİNCİOĞLU***

ÖZ

Dijital platformlar, kültürel mirasın yeniden yorumlanması ve dolaşımı için yeni mecralardır. Dijital platformlarda üretilen kolektif anlamlar, süreklilik kazanarak kültürel sınırları geçirmişlerdir, yerel ve küresel akımları birleştirir ve kültürel yakınlıkları görünür kılar. YouTube ve benzeri platformların sağladığı ulusötesi erişim olanakları, geleneksel Türk-Kazak müzikal unsurlarını sadece arşivlemekle kalmayıp, kültürel mirası yeni nesillere ulaştırarak ve yeniden yorumlanmasını sağlayarak yaşayan miras statüsü kazandırır. Etno-folk müzik performansları, algoritma-aracılı küresel dolaşım sayesinde, hegemonik kültürel akışlara karşı alternatif kültürel ifade biçimleri oluşturmaktadır. Etno-folk müziğin dijital dolaşımı, Batı tandası ana akım müzik endüstrisinin tektipleştirici etkisine karşı yerel/etnik müziği yeniden keşfederek, küresel kültürel akışların tek yönlülüğünü sorgulayan ve yerel kültürel formların direniş repertuarını zenginleştiren karşı-hegemonik bir pratik olarak belirginleşir. Dijital platformlarda videolar geniş kitlelere ulaşabilmekte, istenilen her zaman defalarca izlenilebilmekte, çevrimiçi dijital bir kültür deneyimi yaşatmakta ve bu sayede gündelik hayatın ve popüler kültürün olağan parçaları hâline gelmektedir. Algoritma yüksek etkileşimli içerikleri görünürlük açısından öne çıkararak geniş kitlelere ulaştırmakta, tekrar tekrar izlenilmesini, paylaşılmasını ve yorum yapılabilmesine aracılık ederek popüler dijital milliyetçiliğin gündelik dolaşımını hızlandırmaktadır. Bu çalışma, YouTube’da dolaşıma giren Türk-Kazak etno-folk müzik performanslarının kültürlerarası alımlanma süreçlerini dijital etnografik bir yaklaşımla incelemekte ve Batı, Rus ve Arap kültürel hegemonik etkilerine karşı nasıl karşı-hegemonik alanlar yarattığını analiz etmektedir. Araştırmada amaçlı örneklem doğrultusunda seçilen toplam on iki video (HasSak, TURAN, Baba Zula ve Akdeniz Erbaş’ın üçer videosu) ve yorumları üzerine odaklanılmış; içeriklerin kültürel özgünlüğü ve sembolik unsurları teorik çerçevemizle ilişkisi ayrıntılı olarak incelenmiştir. İzleyicilerin etno-folk performanslarla kurdukları duygusal bağları, kültürel anlamlandırma pratiklerini ve kimlik müzakerelerini anlamak için yedi Türk ve yedi Kazak katılımcıyla iki ayrı odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. YouTube video analizi, yorumların tematik incelemesi ve odak grup görüşmelerinden elde edilen veriler, etno-folk müziğin post-liberal dönemde kimlik inşa süreçlerindeki rolünü ortaya koymaktadır. Müzik aracılığıyla canlandırılan kolektif kültürel bilinç, dijital platformlarda dolaşıma giren etno-folk performanslarla birlikte ulusal kimlik inşasının taşıyıcısı hâline gelmekte ve kültürel sürekliliğin kopmadığı iddiasını güçlendirmektedir. İzleyicilerin yorumlar üzerinden geliştirdikleri ortak ilgiler, kolektif anlamlar yaratarak geçmişin izlerini hatırlamayı daha duygusal bir noktaya taşımaktadır. Bu tarz etkileşimler, kültürel müzakere için alan açar ve günümüzde gelenekselleşmiş diplomatik kanalların erişemediği Z Kuşağı izleyicilerine doğrudan ulaşarak kültürlerarası anlayışı yeniden şekillendirir. Bu çalışma, Türk-Kazak etno-folk müziğinin dijital mecralardaki dolaşım pratiklerini inceleyerek dijital habitusun karşı hegemonik bir alan olarak biçimlenmesini, kültürel etkileşimler ve kimlik müzakereleri temelinde eleştirel tartışır. Bulgular, dijital platformlarda dolaşıma giren etno-folk performansların, nostaljik imgelem ve banal milliyetçilik pratikleri aracılığıyla ulusötesi kültürel yaklaşma yarattığını, geleneksel kültürel değerlerin yeniden keşfini sağlayarak alternatif modernlikler inşa ettiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler

Ulusötesi kültürel kimlik, etno-folk müzik, ulusötesi habitus, dijital etnografi, karşı-hegemonik kültür.

* Geliş tarihi: 22 Haziran 2025 - Kabul tarihi: 24 Şubat 2026

Baloğlu, Uğur, Birincioglu, Yıldız Derya. “Dijital Çağda Türk-Kazak Etno-Folk Müziğinin Kültürlerarası Alımlanması: Dijital Etnografik Bir Yaklaşım”, *Millî Folklor* 149 (Bahar 2026): 110-126

** İstanbul Gelişim Üniversitesi, ubaloglu@gelisim.edu.tr, İstanbul/Türkiye, ORCID ID: 0000-0002-7716-3663.

*** Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, derya.birincioglu@msgsu.edu.tr, İstanbul/Türkiye, ORCID ID: 0000-0002-7716-3663.

ABSTRACT

Digital platforms are new mediums for the reinterpretation and circulation of cultural heritage. Collective meanings produced on digital platforms permeate cultural boundaries through sustained circulation, connecting local and global currents, and making cultural affinities visible. The transnational reach of YouTube and similar platforms not only archives traditional Turkish-Kazakh musical elements, but also grants them living heritage status by transmitting cultural heritage to new generations and enabling its reinterpretation. Through algorithm-mediated global circulation, ethno-folk music performances constitute alternative forms of cultural expression against hegemonic cultural flows. The digital circulation of ethno-folk music emerges as a counter-hegemonic practice that questions the unidirectionality of global cultural flows and enriches the resistance repertoire of local cultural forms by rediscovering local/ethnic music against the uniformizing influence of the Western-based mainstream music industry. On digital platforms, videos reach large audiences, are repeatedly accessed on demand, provide an online digital cultural experience, and thus become a regular part of everyday life and popular culture. Platform algorithms foreground highly interactive content, thereby reaching large audiences, accelerating the daily circulation of popular digital nationalism by mediating repeated viewing, sharing and commenting. This study examines the intercultural reception processes of Turkish-Kazakh ethno-folk music performances circulated on YouTube through a digital ethnographic approach and analyzes how they create counter-hegemonic spaces against Western, Russian and Arab cultural hegemonic influences. The study focuses on a total of twelve videos (three videos each by HasSak, TURAN, Baba Zula and Akdeniz Erbaş) and their comments, selected through purposive sampling; the cultural authenticity and symbolic elements of the contents are analyzed in detail in relation to the study's theoretical framework. Two separate focus group interviews were conducted with seven Turkish and seven Kazakh participants to understand the audience's emotional connections to ethno-folk performances, cultural signification practices and identity negotiations. Data from YouTube video analysis, thematic analysis of comments and focus group interviews reveal the role of ethno-folk music in identity construction processes in the post-liberal era. The collective cultural consciousness revitalized through music becomes the carrier of national identity construction with ethno-folk performances circulating on digital platforms, strengthening the claim that cultural continuity is unbroken. The common interests that the audience develops through comments create collective meanings and make remembering the traces of the past more emotional. Such interactions open up space for cultural negotiation and reshape intercultural understanding by directly reaching Generation Z audiences that traditional diplomatic channels cannot reach today. This study examines the circulation practices of Turkish-Kazakh ethno-folk music on digital platforms and critically discusses the formation of the digital habitus as a counter-hegemonic space on the basis of cultural interactions and identity negotiations. The findings show that ethno-folk performances circulating on digital platforms create transnational cultural convergence through nostalgic imagery and banal nationalism, and construct alternative modernities by rediscovering traditional cultural values.

Keywords

Transnational cultural identity, ethno-folk music, transnational habitus, digital ethnography, counter-hegemonic culture.

Giriş

Günümüzde dijital platformlarda yeniden keşfedilen etno-folk müzik videolarının geleneksel-yerel unsurları ilgi çekmeye devam etmektedir. Kazak-Türk etno-folk müziğinin giderek popülerleşmesi -özellikle Z Kuşağı arasında- kültürel hegemonyaya ilişkin tek yönlü tartışmaların yeniden değerlendirilmesini gerektirir. Diriliş Ertuğrul ve İsimsizler gibi popüler Türk yapımlarıyla milyonlarca izleyiciye ulaşan TURAN ve Uyanış Büyük Selçuklu dizisinin müziğini yapan ve giderek Türkiye’de popülerleşen HasSak benzeri Kazak etno-folk topluluklarının veya YouTube’da 16 milyon izlenmeye ulaşan Otyken’in Legend eseri gibi örneklerin ulusötesi etkisi, Anadolu ve Orta Asya arasındaki paylaşılan müzikal mirasın dijital olarak yeniden keşfedildiğini gösterir.

Dijital ortamda Orta Asya Türki halklarıyla Anadolu arasındaki tarihsel-kültürel bağları yeniden kurgulayan kültürel yakınlaşma, özellikle müzikal ifadelerde belirginleşen kimlik-temelli tepkilerin bir yansıması olarak kolektif bir öze dönüş arayışını ifade eder. Nitekim, küreselleşmenin homojenleştirici etkilerine karşı gelişen direniş kimlikleri (Castells 2011) her iki ülkede jeopolitik değişimlerle şekillenir. Örneğin, Türkiye, kısmen

Avrupalılaştırmanın azalan çekiciliği ve neoOsmanlıcılığın -sınırlı- başarısı nedeniyle, geleneksel Batı yöneliminin bir alternatifi olarak Avrasyacılığa doğru bir kayma yaşadı (Akçalı ve Perinçek 2009: 551-552; Atmaca ve Torun 2021: 114). Burada dikkat edilmesi gereken, Türkiye'nin kamusal söyleminde, Batı ve Arap kültürel hegemonyasına karşı gelişen bir refleksin olması ve Türk kültürel kimliğinin, Batılı veya Doğulu değil, Orta Asya kökenlerine referansla yeniden tahayyül edilmesidir (Kahveci ve Bonnenfant 2023: 197). Kazakistan'da ise, Sovyet mirasının reddi, eğitim reformları ve kültürel yeniden yorumlama yoluyla ulusal kimliğin yeniden inşasının (Romanova ve Chernichkin 2024) etno-folk müzikle canlandırılması, küreselleşmenin standartlaştırıcı etkilerine karşı geliştirilen bir kültürel direniştir. Dombra ve Orteke gibi geleneksel sanat formları, UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne dahil edilerek ulusal kimliğin sembolik taşıyıcıları ve kültürel diplomasının araçları olarak konumlandırılmıştır (UNESCO 2014; UNESCO 2022).

Ulusötesi etkileşimler, kültürel ifadelerin özgünlüğü ile küresel erişilebilirlik arasındaki ilişkiyi yeniden kurar (Lange 2019; Burgess ve Green 2009). Bu dijital kültürel ürünlerin paradoksal doğası (Diriliş Ertuğrul dizisinde TURAN grubunun bestelerinin kullanılması) günümüzün kimlik politikalarındaki pragmatik kesişimleri yansıtırken, izleyicilerin bu karmaşık kültürel metinleri nasıl alımladığı ve anlamlandırdığı sorusu cevaplanmamış kalır. Yükselen milliyetçilikler, küreselleşme karşıtı tepkiler ve banal milliyetçiliğin YouTube gibi platformlarda yaygınlaşması bağlamında, inşa edilen kültürlerarası anlam müzakereleri, kültürel hegemonyaya karşı alternatif üretme çabasının mı, yoksa sermayenin çoklu kimlik referansları üzerinden kurduğu ekonomi-politik bir stratejinin mi sonucu olduğu sorgulanmalıdır.

Küresel kültürel akışların ve akışlar uzamının (Castells 2010: 407) oluşturduğu bölgesileştirilmiş ağlar (Appadurai 1990: 301-303), ortak Türk mirasının çağdaş kimlik inşası için karşı-hegemonik kültürel alanlarıyla Batı, Rus ve/veya Arap kültürel hegemonyalarından farklı eğilimler ve beğeniler sistemi yaratarak, kullanıcıların kültürel içeriği beğenme, paylaşma ve yorum yapma gibi eylemlerini genişleterek ulusötesi habitus (bkz. Bourdieu 1990; Levitt ve Schiller 2004) inşa eder. Etno-folk müzik ve kültürel çalışmalar üzerine yapılan araştırmalar çoğunlukla Batılı bağlamdaki üretim-dağıtım süreçlerine odaklanarak izleyici alımlamasını ihmal eder. Kültürlerarası anlam müzakaresi çerçevesinde dijital platformların Türki topluluklar arasında yarattığı yeni kültürel etkileşim alanlarını ve yükselen kimlik politikaları bağlamında ortak kültürel değerlerin yeniden anlamlandırılmasını araştırmak kültürel kimlik tartışmalarına katkı sağlar.

Araştırmada iki temel soruya yanıt aranır:

RQ1: YouTube'un içerik dağıtım sistemi, Türk ve Kazak izleyiciler arasında etno-folk müzik dolaşımını ve kültürlerarası etkileşimi nasıl şekillendirmektedir?

RQ2: Ulusötesi habitus kavramı bağlamında, kültürel hegemonyaya karşı gelişen yeni kültürel performanslar, izleyicilerin kolektif kimlik inşa süreçlerinde nasıl müzakere edilmektedir?

1. Jeokültürel Bağlam: Türk Dünyasında Kültürel Kimlik İnşası

Post-Sovyet Kazakistan'da ulusal kimlik inşası, Sovyet sonrası uluslaşma dinamikleri (Akiner 1995), hegemonik ve karşı-hegemonik alan mücadeleleri (Baumann 2018) ve kolektif hafızanın (seçici) yeniden yapılandırılması (Kundakbayeva ve Kassymova 2016) çerçevesinde gerçekleşmiş ve geleneksel kültürel unsurların modern bağlamda yeniden keşfi üzerinden temellendirilmiştir. Kültürel metinlerin yeniden okunması, kolektif habitusun dönüşümü (Bourdieu 1990; Wacquant 2016) ve banal milliyetçilik (Billig 1995) ile medya dolayımıyla ulusal kimlik pratikleri (Madianou 2012), Sovyet ideolojisinin

dayattığı kimlik tanımlarından çıkış ve tarihsel/kültürel öze refleksif dönüş (Yessenova 2005), restoratif nostaljiye dayanan ulusal kimlik inşası ve kendisini nostalji olarak değil hakikat ve gelenek olarak sunan kültürel yönelim (Boym 2001: 41), Kazak tarihinin idealize edilmiş bir versiyonunu yaratarak, tarihsel karmaşıklıkları göz ardı eden ancak ulusal gururu besleyen yeni bir anlatı oluşturmuştur. Örneğin, müzikal gelenekler, dombra ve kıl-kobız gibi geleneksel enstrümanlar, giderek kozmopolit hale gelen bir toplumsal bağlamda kültürel sürekliliği sağlamış, yalnızca ulusal kimliği pekiştirmekle kalmayıp, dijital platformlarda dolaşıma girerek Pan-Türkist duyguları da tetiklemiştir (Rancier 2009: 391). Kolektif kültürel yapıların yeniden biçimlenmesi ve yeni bir habitus içinde dil ve kültürel kimliğin canlandırılması ise Türk kimliği inşasının ortak kesişim noktasıdır (Dubuisson 2017: 3-21). Keza bu konjonktürde geleneksel değerlere dönüş, baskın hegemonyaya karşı ortak kültürel mirasların yeniden keşfedildiği karşı-direnış alanına (habitus) işaret eder (Mittelman 2004: 38-43). Türki toplulukların tektipleştirici hegemonik kültürelizasyona karşı geliştirdikleri yerel-kültürel repertuarların yeni-habitus yaratımı, ister kültürel ilişkilerin belirli alanları olarak isterse eşit olmayan güçlü akışların yapılandırılmış tutarlılıkları olarak kavramsallaştırılsın, Orta Asya (Kazakistan) - Anadolu (Türkiye) kültürel ekseninde gelişen yeni ilişkilerle, kültürlerarası anlayış açısından önemlidir.

Türkiye’de de benzer süreçler farklı tarihsel ve politik koşullar altında yaşanmıştır. 1980 sonrası başlayan neoliberal dönüşüm derinleşerek ekonomik ve kültürel alanda hegemonya yeniden üretilmiştir (Buğra ve Savaşkan 2014: 20). Günümüzde Suriyeli mülteci krizinin yarattığı demografik değişimler, kimlik siyasetindeki çelişkileri belirginleştirmiş; ekonomik kaygılar ve kültürel tehdit algısı, neo-milliyetçiliğin yükselişini tetiklemiştir (Al-Moradi 2023). Bu çekişmeli/gerilimli ortamda TÜRKSOY¹ gibi kurumların Türk dünyası entegrasyonu çabaları, salt Orta Asya nostaljisi değil, küreselleşme ve Araplaşma algısına karşı bir kültürel alternatif oluşturma (Akçalı ve Perinçek 2009: 552) girişimi olarak değerlendirilmelidir.

Son yıllardaki kültürel korumacı tepki, yükselen popülist siyaset, göç sorunları ve ekonomik krizlerin tetiklediği kültürel kaygı (Grillo 2003) durumu ilişkilidir ve farklı sosyal ortamlarda neomilliyetçi duyguları güçlendirmektedir. Neomilliyetçilik ve kültürel mirası koruma eğilimi, belirli bağlamlarda, kültür endüstrilerinin homojenleştirici etkisine tepki olarak yerel/etnik kültür ürünlerini yeniden konumlandırarak küresel kültürel akışların asimetrik doğasını sorgulayan karşı-hegemonik pratik olarak ortaya çıkar. Ancak bu süreç, içsel çelişkiler barındıran yerel kültürel unsurların metalaştırılması riskini de içerir. Hegemonyaya karşı gelişen kültürel pratikler ulus-devlet söylemini aşan yeni kartografik tahayyüller yaratarak (Archer vd. 2007) alternatif modern kültürel tahayyüllere dikkat çeker. Nitekim post-liberal dönemde yükselen neomilliyetçilik dalgasıyla birlikte, Orta Asya kültürel tahayyülü² ortak bir ulusal anlatı oluşturma çabasını yansıtmakta, bu anlatı hem ulusötesi habitusun inşası için olanak tanımakta hem de hegemonik söylemlere karşı kültürel ortaklık üzerinden üst-kimlikli bir bağ kurmaktadır (Isaacs ve Po- lese 2015; Romanova ve Chernichkin 2024).

Orta Asya imgesi ve geleneksel veya modernleştirilmiş-geleneksel Türk müziğinin yeniden yorumlanması, habitusun ulusötesileştiği, yapılandırılmış yapılandırıcı eğilimler sisteminin (Bourdieu 1977: 72) kültürlerarası alana taşındığı bir diyalektik yaratmaktadır. Türk-Kazak etno-folk müziğin geleneksel-yerel unsurları içeren kültürel ürünleri küreselleşmeye tamamen karşı değildir, aksine küreselleşme içinde kendi özgün ifade alanlarını yapılandıran alternatif kültürel alanlarla “otantiklik, topluluk aidiyeti ve kolektif ka-

der duygusu”nda (Smith 2001:37) ortaklaşır. Hatta geleneksel değerlerin gelecek nesillere aktarılması yoluyla kültürel ekonomilerin direncinin artırılması kültürel mirasın korunmasına da katkıda bulunur (Soini ve Birkeland 2014: 214). Etno-folk kültürel ürünlerin konjonktüre uygun bir şekilde popüler kültür metinleriyle eklemelenme biçimi, kültürel sınırların bulanıklaştığı ve tarihsel-kültürel ortaklıkların yeniden keşfedildiği (veya siyallaştırıldığı) diyalojik bir alan yaratır.

2. Dijital Platformlar ve Ulusötesi Kültürel Habitus

Devlet dışı aktörlerin aralıksız olarak yaratıcı kültür endüstrisi aracılığıyla ördüğü ve küresel alanlarda/ağlarda ürettiği kültürel diplomasi, milliyetçilik ve enternasyonalizmden başlayıp ulusal ve yerel temsilin tanımlandığı birçok kavram seti ile ilişkilendirilerek farklı anlamlar kazandırmaktadır (Ang vd 2015: 375). Geçmişte yüksek kültürü merkeze alan bu ağ, platformların algoritma gücü ile popüler ve alt kültürün farklı biçimleri ve türlerini de (Japon animesi, Kore dalgası/Hallyu) etkileşim alanına dahil etmektedir (Lam 2007; Kim ve Kim 2011). Kolektif ilgiler dahilinde kullanıcıların kültürel motivasyonunu sağlayan YouTube, zamanla kişilerin/kullanıcıların toplumsal olarak güçlü bir temsil alanı ile kendilerini ifade etme aracına ve ortaklaştıkları bir alana dönüştürmektedir (Burgess ve Green 2009: 81). Türk dünyasını bir araya getirecek kültürel diplomasi girişimleri çevrimiçi medya ile sınırlı değildir ancak dijital platformlar geleneksel medyanın³ tek yönlü ve hiyerarşik sürecinin aksine kapsayıcılık özelliği ile öne çıkar. Kullanıcılar kendilerini ifade ettikleri bu platformda/alanda kültürel diplomasi etkinliğinin ulusal anlatı yelpazesini tüketirken kültürel içerikleri okuma, yorumlama ve anlama biçimleri homojen değildir. Müzik, aidiyetler, eğilimler ve yatkınlıklar ile ne kadar çok ilişkilendirilirse beğeni ya da yorum benzer düşünceye sahip kullanıcıları birleştiren toplumsal bir yargı ifadesine dönüşür. Bu noktada etno-folk müzik, çevrimdışı eski ortak kültüre duyulan özlemi ve ortak deneyimlerin hatırlanmasını ya da yaşatılmasını, çevrimiçi aidiyet mekanizmaları inşa ederek güçlendirmektedir. Müzikal icra yolu ile aynı duygulanımlar ve hissiyatlar etrafında kullanıcıların aidiyet bağına güçlendirirken diğer yandan kültürel özellikleri taşıyan imgeler/çalgılar, danslar ve ritüeller ile yeni kimlik müzakere-leri oluşturmaktadır (Rice 2007: 31). Böylelikle ulusötesi dijital habitusta yer alan beğeni ya da estetik yargılar bireysel/işsel niteliklerinden arınarak toplumsal güç ilişkilerine dayanan bir anlam taşımaya başlar (Bourdieu 2015: 255-256). Bu bağlamda YouTube gibi platformlarda ulusal kültürel kimlik inşasını güçlendirmek için kolektif olarak üretilen imgeler ve semboller, farklı aktörler tarafından banalleştirilip normalleştirilmekte, gündelik hayat içinde popüler kültür aracılığıyla tüketilip içselleştirilmekte (Heaney 2013: 249) ve hayali cemaat tahayyülünün sınırları yakın coğrafyalardan uzak coğrafyalara taşınmaktadır.

3. Metod

Çalışma, Türk-Kazak etno-folk müziğinin YouTube platformundaki kültürlerarası alımlanma dinamiklerini incelemek için dijital etnografik bir yaklaşım benimser. Araştırma tasarımıımızda kullandığımız teorik çerçeve, dijital karşı-hegemonik alan kavramını ortaya atarak, yersiyurtsuzlaştırılmış ağlar üzerinden akan (Appadurai 1996: 32-43) ancak belirli tarihsel anlatılara bağlı kalan yeni ifade biçimlerinin nasıl ulusötesi bir habitus inşa ettiğini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Metodoloji, Z Kuşağı izleyicilerinin aynı kültürel metni farklı ideolojik konumlardan sahiplenebilen, tüketimci pratikleri eşzamanlı olarak barındırabilen aktörlerce yeniden anlamlandırılabilen karmaşık kültürel alımlama süreçlerini görünür kılmaktadır.

Araştırmanın ilk aşaması, YouTube platformundaki etno-folk müzik videolarının betimsel ve yorumsamacı incelemesini içermektedir. Amaçlı örneklem doğrultusunda,

dört ölçüt üzerinden seçilen toplam on iki video (HasSak, TURAN, Baba Zula ve Akdeniz Erbaş'ın üçer videosu) üzerine odaklanılmıştır: kültürel temsil dengesi (Türki/Orta Asya gelenekleri), platformdaki etkileşim metrikleri (en az 500.000 görüntülenme, 100+ yorum), içeriğin kültürel özgünlüğü ve sembolik unsurların teorik çerçevemizle ilişkisi. YouTube algoritması, yüksek etkileşimli içeriklere görünürlük açısından öncelik tanıdığından, en çok izlenen videolar örnekleme dahil edildi (Rieder vd 2018: 52). HasSak ve TURAN, Türkiye'de popüler dizilere ürettikleri müzikler ve sosyal platformlarda artan dijital dolaşımları nedeniyle ulusötesi kültürel etkileşimin önemli örneklerini oluşturdukları için seçilmiştir. Türkiye'de Türk-Kazak kültürel birliğini benimseyen gelenekçi sanatçılar ile geleneksel unsurları çağdaş etkilerle harmanlayanlar arasında bir ayrım bulunmaktadır. Akdeniz Erbaş, geleneksel Kazakistan enstrümanlarını (dombra vs.), kostümelerini (tımak/börük) ve müzikal motiflerini kullanır. Sanatçının videolarında geleneksel süsleme desenleri ile koşutluk sağlanmaya çalışılır ve göçebe bozkır kültürüyle bağlantılara kasıtlı vurgulamalar yapılır. Erbaş, bu geleneksel unsurlarla kendisini Türkiye ve Orta Asya arasında köprü kuran otantik bir kültür elçisi olarak konumlandırır. Buna karşın Baba Zula'da Erbaş kadar keskin bir geleneksel form gözlemlenmez. Baba Zula ise, (İslam öncesi) Anadolu/Türk kültürel kodlarını çağdaş formlarla yeniden yorumlayan ve yerel-küresel biçime dönüştüren yaklaşımıyla kültürel karşılaşmaların alternatif bir perspektifini sunduğu için örnekleme dahil edilmiştir.

İzleyici yorumlarının tematik analizi, araştırmamızın ikinci aşamasını oluşturdu. YouTube Data API kullanılarak toplanan veriler içerisinden, her videodan toplam beğeni sayısına göre sıralanmış ve kültürel referanslar açısından zengin ilk 100 yorum ve en çok etkileşim alan görüşler incelendi. Yorumların seçiminde, kültürel kimlik ifadeleri, tarihsel mirasa yapılan atıflar ve Türk-Kazak kültürel bağlarına referanslara dikkat edildi. Bu tematik odaklanma, araştırma sorularımızla doğrudan ilişkili veri elde etmemizi sağladı. Farklı dillerdeki yorumları inceleyerek etno-folk performanslarının ulusötesi dolaşımını ve farklı ulusal ve dilsel bağlamlarda nasıl alımlandığını görme imkânı bulduk. Yorum analizinde tematik kodlama süreci manuel olarak gerçekleştirildi. Kodlama güvenilirliği için araştırmacılar videolardaki yorumların temsili %20'lik bir alt kümesini seçerek (Kozinets 2019; Wilson-Lopez vd 2019: 2) çapraz doğrulama sürecini uyguladı ve kodlayıcılar arası güvenilirlik katsayısı (Cohen's Kappa) 0,82 olarak hesaplandı.

Dijital etnografik gözlemler, platformlardaki kullanıcı etkileşimlerinin yalnızca görünür yüzeyini -anonimleşmiş halini- yakalayabiliyordu. İzleyicilerin etno-folk performanslarla kurdukları duygusal bağları, kültürel anlamlandırma pratiklerini ve kimlik müzakerelerini anlamak için Mart ve Nisan'da (2025) 7 Türk ve 7 Kazak lisans ve lisansüstü öğrencisiyle iki ayrı odak grup görüşmesi gerçekleştirildi (katılımcı sayıları Creswell'in (2009: 181) önerdiği 6-8 kişilik optimal grup büyüklüğü çerçevesinde belirlendi). Kazak odak grup görüşmesinde bir katılımcı görüşmeyi tamamlayamadan erken ayrıldı. Bu sebeple Kazak odak grup görüşmeleri 6 kişi üzerinden değerlendirildi. Katılımcıların birbirlerinin yorumları üzerine değerlendirme yapmaları, kültürel anlamların müzakere süreçlerini gözlemlememizi sağladı. Katılımcılar, kar topu örnekleme göre farklı disiplinlerden (medya, tarih, ilahiyat, mühendislik) seçildi. Zoom'da 98 ve 101 dakika süren odak grup görüşmelerinden önce katılımcılardan videoların izlenmesi istendi ve bu içerikleri nasıl yorumladıkları, neler hissettirdikleri, hangi kültürel referansları tanıdıkları ve içeriği kendi kimlikleriyle nasıl ilişkilendirdikleri soruldu.

Farklı kaynaklardan toplanan verilerimizi bütünleştirirken, mikro düzeyde -her verinin kendi epistemolojik bağlamı içinde- ve makro düzeyde -video görselleri ve odak grup yanıtları arasındaki diyalektik ilişkilere odaklanan- bir okuma benimsedik. Böylece

her veri parçasının özgül ontolojisini araştırma bağlamında kavrayabildik ve bu parçaların birbirleriyle nasıl etkileşime girerek daha geniş kültürel anlatılar ve ulusötesi habitus oluşturduğunu gördük. Çoklu analiz yöntemlerinin kullanımı, yükselen yeni milliyetçilik dalgasındaki kültürel bağlamı sosyopolitik ve makro-ontolojik çerçeveyi anlamak açısından önemliydi.

4. Bulgular ve Tartışma: Kazakistan-Türkiye İlişkileri Çerçevesinde Ulusötesi Kimlik İnşası

Araştırmada HasSak grubunun Amahat/Amanat, Құрманғазы/Kurmangazy, Орлеу/Orleu; TURAN grubunun Erturan, Dombra ve UlyTuran/Mangılık; Baba Zula grubunun Bir Sana Bir de Bana, Cecom ve Özgür Ruh; Akdeniz Erbaş'ın Attargah, Kay Kojon, Fight as Khergit - Mount and Blade Warband adlı müzik videoları analiz edilmektedir. Analiz edilen videolar, yorumlar ve odak grup tartışmaları (Ulusötesi Kültürel Etkileşim), (Nostaljik İmgelem), (Kültürel Aidiyet), (Kültürel Kimlik Mirası), (İnsan-Doğa İlişkisi) (Doğa ve Hayvan İmgeleri) ve (Tarihsel Referans-Anlatı-Kahramanlık-Özgürlük) gibi bir dizi temaya değinmektedir. İncelenen videolardan dokuzu, Türk-Turan kültürel kimliği ve pan-Türk bilinci ile ilgilenirken, YouTube yorumları ve odak grup yanıtları bu temaların farklı izleyici kesimleri tarafından nasıl yorumlandığını ortaya koymaktadır.

Köken	Sanatçı/Grup	Video	Gürsel Ögeler (Giyi/Mekan)	İşitsel Ögeler (Çalgı/Ezgi)	Sembolik Ögeler (İnanç/Metafor/Söz)	Kimlik Vurgusu
Türkiye	Baba Zula	Cecom	İstanbul Boğazi; vapur; deniz dalgası; kuşlar; martılar; kentsel mekân	Saz; telli çalgılar; pikap; kaşık; def; bendir; vurnalılar; bass guitar	Bülbül-bahçe; marti-deniz metaforları; rüzgâr; doğa imgesi	Kozmopolitizm; kentsel çoğulculuk; Doğu-Batı sentezi; kimlik aşkınlığı
		Özgür Ruh	Şaman başlığı (boncuklu); şaman çipçisi/deriy kıyafeti; uzun büyük	Pisküllü elektro-saz; bendir; davul; darbuka; kaşık; yaylılar; zilli çingiraklar	Özgür ruh; dört duvar metaforu; ölümsüzlük; beden-ruh ikiliği; şamanik/mistik temalar, otantiklik	Şaman-doğa kültürel unsurları; aşkın güç; eski Türk inancı; alternatif spiritalizm
		Bir Sana Bir de Bana	Osmanlı İstanbul'u; fes; sakal; çüppe; nargile; minare; harem; saray; cariyе figürleri	Elektro saz; elektro gitar; darbuka; perküsyon; org; bas gitar	Doğa-insan ilişkisi (bulut, çiçek, dalga, rüzgâr, yıldız, yağmur); aşk ve kırılmalık	İstanbul merkezli kozmopolitizm; Doğu-Batı sentezi; kültürel melezlik
	Akdeniz Erbaş	Attargah	Börk; geleneksel Türk giysisi; geleneksel byık; geşik desenli kilim (duvarda)	Dombra; gırtlak müziği	Asil atlar (argamak); arkadaşlık/nökerlik; dağ-su imgesi; yolculuk; göçebe yaşam	Orta Asya kültürel merkeziliği; Kazak yerel mirası
		Kay Kojon	Börk; geleneksel Türk giysisi; geleneksel byık; geşik desenli kilim (duvarda)	Dombra; gırtlak müziği	Altay Savagısı destanı; Altay Khan; kurgan; Turan parkısı; yağlı bilgeler; savacı-avcı imgesi	Altay mirası; destan geleneği; ata kültürü; savacı geleneği
		Fight as Khergit	-	Gırtlak müziği; çalgılar; at ayak sesleri; savacı sesleri (enstrümantal)	Cengiz Han; Kergit/Moğol referansı; savaş imgesi	Türk-Moğol kültürel harmanlaması; Dijital oyun kültürü-etno folk etkileşimi
Kazakistan	TURAN	ErTuran	Börk; kalpak; kafan; hayvan kürkü; pisküllü şaman başlığı; gözleri/elleri bağlı adam	Komuz; dombra; kılkobuz; kobuz (klğ); davul; hayvan boynuzundan çalgılar	Zincirden/ipten kurtuluş; görünmeyen güçlerle savaş; birlik/tek vücut olma; kolektif güç; zafer	Pan-Türk dayanışması; beşeriyet söylemleri karşı üst kimlik; özgürleşme
		Dombra	Pahtısalı mekân; çöl; atlı birlikler; dört nala koşan atlar; savaş hazırlar	Komuz; dombra; kılkobuz; kobuz (klğ); davul; hayvan boynuzundan çalgılar	Savaş miti; atlı göçebe imgesi; savacı geleneği	Tarihsel nostaljik imgelem; savacı kimliği
		Uly Turan	Doğa ve hayvan imgeleri (geyik, koy, boğa vb.)	Komuz; dombra; ağz kobuz; kılkobuz; kobuz (klğ); davul, çan, zil	Hayvan motifleri (geyik, koy, boğa, deve); atlı insan; davul çalan figür	Geleneksel kültürel kimlik mirası; doğa-hayvan-insan bütünlüğü
	HasSak	Amahat	Börk; kalpak; kafan; hayvan kürkü; başaklar; dağ; bayrak	Komuz; dombra; kılkobuz; kobuz; davul; hayvan boynuzundan çalgılar	Akrep imgesi; tutsak-özgürlük; savacı geleneği; bayrakla ayağa kalkış	Savacı kimliği; özgürleşme anlatısı; direniş
		Orleu	Nehir; dağ; mağara; geleneksel kıyafetler ve takılar; kuş tüyü; modern dans; doğa sembolleri	Geleneksel enstrümanlar	Esirler/tutsaklar; mağara karanlığı; ışık metaforu; umut; kuş tüyü-uçuş imgesi; elden ele ışık; kolektif kurtuluş	Gelenek-modernlik melezliği; kolektif dayanışma; umut ve özgürleşme
		Kurmangazy	At; dağlık bölge; atey başı; bozkır; zincir; kölye	Geleneksel enstrümanlar	Adam-kurt metaforu; tutsak-özgürlük; Kurt dişi	Kurt sembolizmi; özgürlük; doğa-insan birliği

Tablo 1: Türk ve Kazak Etno-Folk Videolarında Tespit Edilen Kültürel Ögeler

Türk etno-folk videolarında, Baba Zula kıyafet tarzını Şaman motifleriyle destekleyerek sözlerindeki aşkın güç ile Şaman-doğa kültürel unsurları kesiştirir. Müziklerin sözlerinde Türklük bilincinden ziyade dolaylı bir biçimde Şaman inancına göndermeler yer alır ve eski Türk inancı ile videolar arasında bir koşutluk kurulur. Akdeniz Erbaş performanslarında bozkır, dombra ve börk gibi doğrudan Kazak yerel kültürel etnik mirasını yansıtan semboller ile Orta Asya'nın kültürel merkeziliğini vurgularken, Baba Zula İstanbul merkezli kozmopolitizmi, kentsel çoğulculuğu ve kültürel melezliği işaret etmektedir. Bourdieu'nun ulusal sınırlarla çerçevelenmiş habitus anlayışı, dijital platformlarda genişlemekte ve yerini coğrafi yakınlıktan bağımsız, algoritma-aracılı yeni bir kolektif

beğeni oluşumu almaktadır. Erbaş'ın videolarında belirginleşen Türki topluluklar arasındaki sembolik alışveriş (Tengri referansları, kurt emoji, çoklu bayrak sembolizmi), mevcut kültürel bağları güçlendirir ve daha önce birbiriyle etkileşime girmeyen aktörler arasında yeni bağlantılar kurulmasını sağlayarak, algoritma-destekli bir kültürel yakınsama yaratır.

Kazak etno-folk videolarında, Kazakistan'ın yerel kültürel mirasını kıyafetleri (börk, kaftan vb.) ve geleneksel enstrümanları (dombra, kobız vb.) ile yansıttıkları ve Türklük bilincini hem sözel (tarihsel anlatılar, ata kültürü, soy bağı), hem de semantik (kahramanlık ve özgürlük) vurgular ile inşa ettikleri söylenebilir. Billig'in banal milliyetçilik kavram-sallaştırmasında belirttiği gibi bu performanslarda yer alan kültürel sembolik unsurların gündelik hayattaki yeniden üretimi, kültürel öze dönüş refleksi ile farklı coğrafyalarda yer alan bireylerin hegemonik söylemlere karşı üst-kimlikli bağ kurmalarına zemin hazırlar. Video performansların inşa ettiği sembolik ve metaforik anlamlar aracılığıyla bireyler ortak bir dil etrafında birleşerek kolektif bir görme, yorumlama ve algılama biçimine sahip olur. Bu doğrultuda, ErTuran videosunda, gözleri bağlı ve zincirlenmiş bir Türk'ün kardeşleriyle birleşmek için özgür kalışını gösteren güçlü bir sembolizm kullanır ve açıkça pan-Türk dayanışması teşvik edilir. Videoda yer alan sembolizm, şarkıda yer alan "Ayrılmışa düşmeyelim, Bir olalım, birleşelim, Geleceğe yönel Turan, Bayrağımız yıkılmasın, Kaynasın deli Türk kanı!" gibi ifadelerle daha güçlendirilir. Şarkının sözleri ve videodaki metaforik anlatımla Orta Asya Türk birliğinin güçlerini birleştirerek farklı kültürlerin hegemonyasından kurtulması gerektiği söylemi, Smith'in (2001) de belirttiği gibi kolektif kader ve topluluk aidiyeti gibi ortaklıklarla inşa edilir. Aynı zamanda videodaki zincirlerinden/iplerinden kurtulan Türk, modern dansıyla geleneksel ve modern değerlerin birleşimini sunar. Videoda kullanılan, dombra, kobız ve şaman davulu gibi geleneksel Orta Asya enstrümanları aracılığıyla şamanistik bir atmosfer yaratılır ve modern Türk bilincinden kaybolmuş kültürel unsurları nostaljik imgeler aracılığıyla bilinçli bir şekilde canlandırılır. Dombra videosunda kalpak, börk, kaftan gibi geleneksel kıyafetler giyen grup üyeleri zaman zaman bozkırda dört nala koşan atlı grubun görüntülerinin üzerine bindirme tekniği kullanılarak gösterilir. Bu video hem imgesel hem de sözel olarak ata kültürü ve geleneksel değerleri ön plana çıkarır. UlyTuran/Mangılık videosunda ise geleneksel kültürel kimlik mirası, doğa ve hayvan imgeleri dahilinde aktarılır.

Sibizgi, kılkobız gibi enstrümanlar kullanılan HasSak grubu performanslarında, Kazak bozkırının doğal manzaraları da sergilenir ve açık siyasi mesajlardan ziyade kültürel süreklilik vurgulanır. Sanatçılar bir yandan ortak kimlik temsiliinde nesneleşmiş kültürel sermaye aracı olarak geleneksel kıyafetlerini ve takılarını kullanarak restoratif nostalji yaratmakta bir yandan da performanslarda yer alan modern danslar ile kültürün akışkanlığını ortaya koymaktadır. Performanslarda yenilenen nostaljik imgeler aracılığıyla sürekli olarak yeniden hayal edilen ve paylaşılan tarihsel geçmişler birlik olma söylemini icat ederek pan-Türk bilincinin tasvir edilmesini sağlamaktadır. Құрманғазы/Kurman-gazy videosunda milletin hafızasında kolektif ve derin izler bırakmış saygın kişilerin gerçek hayatlarından hareketle oluşturulan olaylara referans vermekte ve kahramanlık mitlerini yeniden inşa ederek kültürel kimlik mirasını aktarmaktadır. HasSak videolarında yer alan semantik anlamlar TURAN performanslarında daha yoğundur.

HasSak ve TURAN'ın performansları geleneksel unsurları içerir (ata kültürü, destanlar, savaşçı gelenek, soy vurgusu) ancak salt gelenekselci olarak nitelendirilemez. Орлей/Orleu ve Erturan videolarında modern dans geleneksel enstrümanların kullanıldığı müzikle sunulur. İki grubun performanslarında anlatı, metaforik görsel estetikle harman-

lanmakta ve söz ile görüntü tarihsel nostaljik imgelemi yaratmaktadır. Dombranın elektronik ritimleri, doğa-insan ve insan-hayvan (kurt) ilişkisinin birlikte yer aldığı performanslar geleneği modernliğe karşı konumlandırmak yerine kültürel evrimi ve melezliği öne çıkarır. Nitekim gelenek değişmeden korunması gereken bir şey olarak değil, çağdaş gençlik için geçerli olan yaratıcı ifadenin temeli olarak ele alınır. Bu şekilde performanslar, küresel kültürel akışları ne tamamen benimseyen ne de tamamen reddeden, küreselleşmeye karşı bir alternatif alan yaratır. Küresel formlarla etkileşime girerken yerel, özgün kültürel ifadeler muhafaza edilerek geçmişle bağı yeniden inşa eder ve Boym'un nostaljik imgesi restoratif bir biçimde yeniden yaratılır. Her iki performans Türk-Kazak kültürel bağlarını, farklı vurgularla da olsa, korunması ve canlandırılması gereken miras olarak konumlandırmaktadır. Etno-folk performanslarını farklı kılan, kültürel formları hayali ata topraklarıyla yeniden ilişkilendirmeye çalışan yeniden kökleşme çabalarıdır. Küreselleşme yalnızca homojenleşmeyi değil, aynı zamanda baskın küresel anlatılara meydan okuyan seçici kültürel canlanmaları tutarsız kozmopolitizmler (Clifford 1997:36) bağlamında mümkün kılabilmektedir. Etno-folk müzik, Batı, Rus ve Arap (kültürel) hegemonyasına direnen alternatif modernlikler yaratmak için geleneksel unsurların bilinçli kullanımındır. Başka bir deyişle icracılar geleneği basitçe yeniden canlandırmaz, çağdaş jeopolitik gerilimleri yönlendirmek için seçici bir şekilde yeniden inşa eder. Bu noktada alternatif modernlikler inşa eden videoları tekrar tekrar seyreden izleyiciler de bu kültürel yeniden yapılanma sürecinin aktif katılımcıları haline gelmektedir.

	Video Adı	Kültürel Aidiyet	Ulusötesi Etkileşim	Nostaljik İmgelem	Geleneksel Miras	Tarihsel Referans	Özgürlük Direniş	Müzikalite	Turan İdeali	Toplam
KAZAK	HasSak - Kurmangazy	34	67	23	35	29	18	22	12	240
	HasSak - Amanat	38	72	16	28	8	6	31	19	218
	HasSak - Ötpes	28	84	12	38	4	8	52	6	232
	TURAN - ErTuran	48	52	15	19	8	28	11	62	243
	TURAN - Dombra	42	58	8	34	6	12	24	68	252
	TURAN - Uly Turan	56	48	6	22	18	32	14	78	274
	TOPLAM	246	381	80	176	73	104	154	245	1459
TÜRK	Akdeniz Erbaş - Attargah	35	42	18	28	0	3	22	8	156
	Akdeniz Erbaş - Kay Kojon	32	21	14	24	4	2	19	6	130
	Akdeniz Erbaş - Mount&Blade	8	13	3	16	82	3	11	4	140
	Baba Zula - Bir Sana Bir de Bana	6	4	38	2	0	72	8	2	132
	Baba Zula - Cecom	12	18	42	8	0	24	21	14	139
	Baba Zula - Özgür Ruh	9	6	8	7	0	18	14	15	77
	TOPLAM	102	104	123	85	86	122	95	49	774
Tablodaki sayılar, ilgili video için o temaya kodlanan toplam ifade sayısını göstermektedir. Örneğin 34 sayısı HasSak – Kurmangazy videosundaki yorumlarda Kültürel Aidiyet temasına ait 34 ifadenin tespit edildiği anlamına gelmektedir. 35 sayısı ise, Akdeniz Erbaş-Attargah videosundaki yorumlarda Kültürel Aidiyet temasına ait 35 ifadenin tespit edildiği anlamına gelmektedir. Bir yorum birden fazla temaya kodlanabildiğinden yüzdeler toplamı 100'ü aşmaktadır. Her tema için verilen sayı o temanın ilgili yorum sayısını belirtmektedir.										

Tablo 2: Etno-Folk Müzikleri Yorum Frekansları

Analizin ikinci kısmındaki 1200 izleyici yorumu hem yorum frekansları hem de tema analizi (6 ana tema kendi içinde birden çok alt temaya bölünmektedir) bağlamında değerlendirilmektedir. Kazak videolarında ulusötesi etkileşim (%26,1) ve Turan ideali (%16,8) baskın temalarken, Türk videolarında nostaljik imgelem (%15,9) ve duygusallık (%15,8) ağırlık kazanmaktadır. Kazak performanslarının kolektif kader ve topluluk aidiyeti kavramlarıyla örtüşen politik kimlik inşasına yöneldiği, Türk performanslarının ise restoratif nostaljiyle uyumlu bireysel-duygusal deneyim sunduğu söylenebilir. TURAN videolarında Turan ideali vurgusu, HasSak videolarında ise ulusötesi etkileşim daha yoğundur. Baba Zula izleyicilerle duygusal özdeşleşme ve nostaljik imgelem üzerinden bağ kurarken, Akdeniz Erbaş izleyicileri kültürel aidiyet ve ulusötesi etkileşim üzerinden konumlanmaktadır. Mount&Blade videosundaki yorumların yoğunluğu (%58,6), etno-folk müziğin dijital oyun kültürü aracılığıyla izleyicilere ulaştığını ve banal milliyetçiliğin dijital habitusta performatif olarak yeniden üretildiğini göstermektedir.

TEMATİK ANALİZ TABLOSU				
Ana Tema	Alt Tema	Frekans (Yorum Sayısı)	Yüzdelik Oran (%)	Temsilî Örnek
ULUSÖTESİ KÜLTÜREL ETKİLEŞİM	Türk Dünyası Birliği / Pan-Türkizm	387	32.3%	"Birleşelim hey Turan'ın torunları! Qazaqtar'dan salem!" (TURAN-ErTuran, 7300 beğeni)
	Farklı Ülkelerden Selamlar	294	24.5%	"Greeting from Hungary! HAJRÁ TURÁN!" (Akdeniz Erbaş-Attargah, 2034 beğeni); "I am from Yemen and I've been living in Azerbaijan for past 4 years and I just have so much love and respect to all Turks 🇹🇷" (TURAN-Dombra, 238 beğeni)
	Diller Arası Etkileşim	156	13.0%	"Ben Türk değilim. Ama bunu duyduğumda kalbim daha hızlı atıyor. Kardeşlerim, size Polonya'dan bir el uzatıyorum" (TURAN-Dombra, 323 beğeni)
	TOPLAM	837	69.8%	
NOSTALJİK İMGELEM	Ata Kültü	178	14.8%	"Yine döner yüce günler, Hun'un Tanrı ömrünü ver. Ayrılığa düşmeyelim, Bir olalım, birleşelim!" (TURAN-ErTuran, 718 beğeni)
	Bozkır Özlemi	142	11.8%	"Gözlerimi kapatınca Orta Asya'nın bozkırında rüzgarın esintisini hissediyorum 🌪️" (Akdeniz Erbaş-Attargah, 52 beğeni); "U menyä v serdce prosnulsya detstvo, kogda verxom na kone skakal kak veter" (HasSak-Kurmangazy, 467 beğeni)
	Geçmişe Dönüş Arzusu	89	7.4%	"keşke milat öncesi hun subaylarından olsam, atıma atlayıp cenge gitseydim" (Akdeniz Erbaş-Attargah, 71 beğeni)
	TOPLAM	409	34.1%	
KÜLTÜREL AİDİYET	Türk Kimliği İnşası	267	22.3%	"Ne mutlu Türküm diyene! 🇹🇷🇹🇷🇹🇷" (TURAN-Dombra, 442 beğeni); "Benim soyum araplardan değil bu insanların soyundan geliyor ben TÜRK olduğum için hep kendimle gurur duydum ama bizi arap yapmaya çalışıyorlar" (TURAN-ErTuran, 262 beğeni)
	Milliyetçilik	201	16.8%	"Türkiyeden kalbi TURAN aşkı ile kavru lan tüm kardeşlerime selam olsun" (TURAN-UlyTuran, 2246 beğeni)
	Duygusal Özdeşleşme	234	19.5%	"Tüylerim diken diken oldu efsane olmuş" (Akdeniz Erbaş-Kay Kojon, yaygın ifade); "Dinlerken çok duygulandım. Var olsun Türkler" (TURAN-Dombra, 21 beğeni)
	TOPLAM	702	58.5%	
GELENEKSEL KÜLTÜREL KİMLİK MİRASI	Geneleneysel Enstrümanlar	187	15.6%	"Қазақтың домбырасы күмбірлеген! Түрік әнімсіз жасасын!" (TURAN-Dombra, 357 beğeni); "Ей домбыра... Kazak ve Nogay kardeşlerimize selamlar" (TURAN-Dombra, 424 beğeni)

	Gırtlak Müziği	124	10.3%	"Bu ne gırtlaktır arkadaş. Hala parçalanmadı" (Akdeniz Erbaş-Kay Kojon, 98 beğeni); "Greetings from Mongolia! great throat singing" (Akdeniz Erbaş-Attargah, 24 beğeni)
	Geleneksel Kıyafet ve Semboller	93	7.8%	"Geleneksel kıyafetleri ve geleneksel enstrümanları (dombra, kobız) kullanan sanatçıların tarihi referanslar ile kültürel mirası inşa etmesi" (Odak grup bulgusu)
	Kültürel Özgünlük Vurgusu	78	6.5%	"Vot eto realno TYURKSKAYA kul'tura i muzyka, a ne eti persizirovannyye i arabizirovannyye. Kazaxi istinnyye tyurki" (HasSak-Kurmangazy, 208 beğeni)
TOPLAM		482	40.2%	
İNSAN-DOĞA İLİŞKİSİ	Hayvan Sembolizmi (Kurt, At, Kartal)	156	13.0%	"kedime dinlettim artık o bir aslan" (Akdeniz Erbaş-Attargah, 370 beğeni); "Kырмангaзы түркүсүндө, gözleri bağlı Türk, özgürlük sembolü olan kartalın uçuşu ile uyanır" (Makale bulgularından)
	Bozkır ve Doğa İmgeleri	128	10.7%	"Puedo sentir como el viento de la estepa centro-asiatica pasa por mi cara cuando escucho esto. Saludos desde Argentina" (Akdeniz Erbaş-Attargah, 365 beğeni)
	TOPLAM	284	23.7%	
TARİHSEL REFERANS - KAHRAMANLIK - ÖZGÜRLÜK	Tarihi Şahsiyetler	112	9.3%	"Türkün asıl ismi Kurmangazy Sağırbayoglu'na ithaf edilmiş. Büyük üstadın ruhu şad olsun" (HasSak-Kurmangazy bulgularından); "Bilge Kağan: Ey Türk! titre, kendine dön!" (TURAN-Dombra, 155 beğeni)
	Tarihsel İmparatorluklar	167	13.9%	"Turan İmparatorluğu Büyük Türk Altın Orda Hun İmparatorluğu" (TURAN-UlyTuran, 129 beğeni); "Üstte mavi gök çökmedikçe, alta yağız yer delinmedikçe, senin ilini ve töreni kim bozabilir" (TURAN-UlyTuran, 813 beğeni)
	Savaşçılık ve Kahramanlık	134	11.2%	"Türk balası kurturt bastığı yer yurttur!" (TURAN-UlyTuran, 12 beğeni); "Kaynasın deli Türk kanı!" (TURAN-ErTuran, sözlerden)
	Özgürlük ve Bağımsızlık	98	8.2%	"Türkün esaretini anlatan bir parça. Kırılın zincirler" (HasSak-Kurmangazy, 219 beğeni); "Kurman hazretleri'nin özgürlük mücadelesi" (HasSak videoları ana teması)
	TOPLAM	511	42.6%	

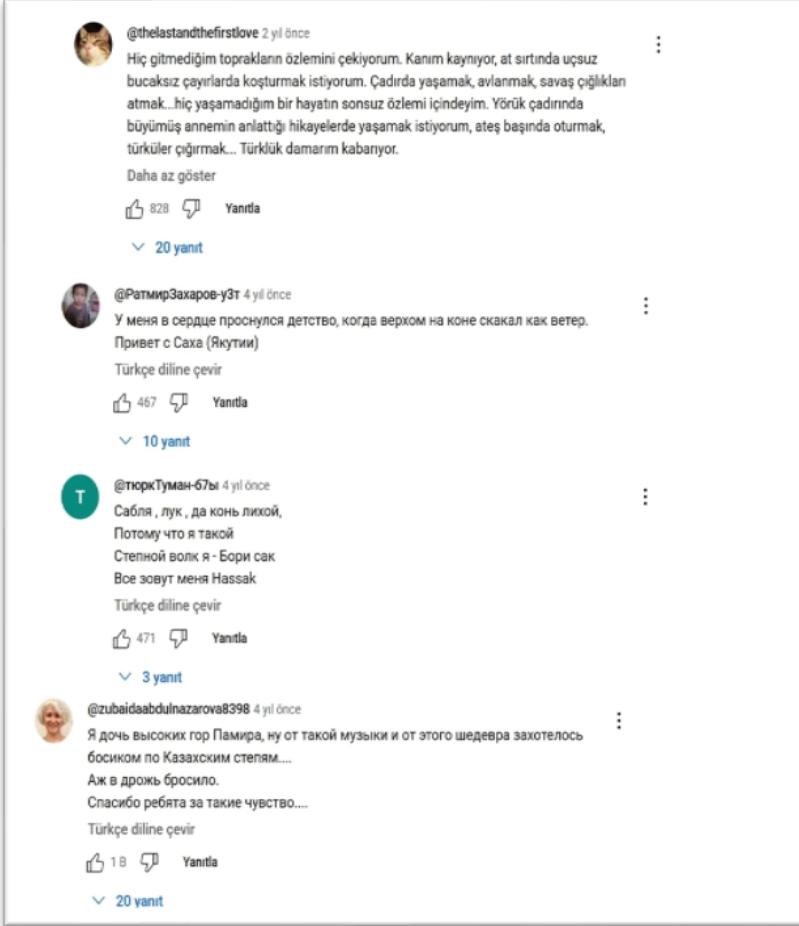
Frekans sütunu ilgili temaya kodlanan yorum sayısını, Yüzdelik Oran ise bu yorumların toplam örneklem (n=1200) içindeki oranını göstermektedir. Yorumlar birden fazla temaya kodlanabildiğinden yüzdelik toplamı 100'ü aşmaktadır.

Tablo 3: Tematik Analiz Değerlendirmesi

Tema analizine bakıldığında yorumların %34,1'i ata kültü ve bozkır özlemi ile nostaljik imgelemi yeniden inşa etmektedir. Yorumların özellikle geleneksel unsurları kullanarak alternatif modernliklerin üretilmesine dair ifadeleri köklerinden kopan, yersizyurtsuzlaşan ve yalnızlaşan bireyin hayatını yeniden anlamlandırma çabasıdır. Bu noktada birey köklerinden koparılan kültürel değerleri hatırlayarak onları meşrulaştırmakta ve böylelikle hegemonyacı kültürel değerlere de direniş göstermektedir.

Yorumların %40,2'si video kliplerde kullanılan geleneksel kıyafetler veya dombra, kobız, gırtlak müziği gibi kültürel öğeler ile geleneksel kimlik mirası arasında ilişki kurmaktadır. Bireyler için geçmişin anlam yoğunluğu, deneyimlenen zamana göre farklılık

göstermektedir. Geçmişin değeri bireyin yaşamına kattığı geri dönülemeyecek ve hatırlanabilir olan bir nostaljik imge olarak anlaşılmaktadır. Nostaljinin bireylere sağladığı motivasyon bugünün anlamlandırılabilir ve eleştirilebilir değerini ortaya çıkarmaktadır (Halbwachs 2019: 30).

Şekil 1: Farklı Dillerde Kullanıcı Tepkileri

Yorumların %58,5'i güçlü duygusal özdeşleşme yaşayarak kültürel bir aidiyet kurmaktadır. Yorumların kolektif hafızada inşa edilen ulusal ortaklıklar çerçevesinde özdeşleştikleri ve bu birleştirici imgeyle kurulan kültürel aidiyet bağıyla kendilerini konumlandırdıkları görülmektedir. Bu noktada izleyicilerin videolarda yer alan semboller, kelimeler ve kültürel kodlar aracılığıyla unutulmuş hatırlatıcıları harekete geçirdiği (Billig 1995) ve ulusal kültürel kimliği imleyen ve karakterize eden unsurlara duyulan tutkulu bağlılıkla yeniden inşa ettiği söylenebilir. İnternetin bağlantılar üzerinden inşa ettiği etkileşim, bireysel ve kolektif hafıza arasındaki paralelliği ortaya çıkarır. Kültürel aidiyet bağı geniş bir spektruma yayılarak kültürötesi bir etkileşim yaratır.

Yorumların %23,7'si ise kurt, at, kartal gibi semboller aracılığı ile insan ve doğa ilişkisini kurarken %42,6'sı video kliplerde yer alan geçmiş imparatorluklar ve özgürlük mücadelesi aracılığıyla tarihsel referansları ve kahramanlık imgelerini yüceltmektedir.

Böylelikle ulusal-kolektif kimlik geçmiş izler ile kültürel değerler arasında kurulan bir koşutluk üzerinden inşa edilmektedir. Yorumlarda bayrak emojileri, kurt sembolü ve Ne Mutlu Türküm Diyene gibi milliyetçi ifadelerin kullanılması milliyetçilik ile küreselleşme/çokkültürlülük arasındaki ikiliği yıkar. Z Kuşağı izleyicilerinin Mount ve Blade: Warband gibi dijital oyunlar aracılığıyla etno-folk müziği deneyimlemeleri, banal milliyetçiliğin artık yalnızca gündelik ulusal sembollerin farkında olmadan tüketilmesi değil, aynı zamanda dijital oyun dünyalarında performatif olarak sergilenen ve dönüştürülen bir süreç olduğunu göstermektedir. Dijital habitusta, etnik kimlik ve geleneksel kültürel unsurlar bile artık sabit kategoriler değil, aksine dijital alanda sürekli yeniden bağlamsallaştırılan, yorumlanan ve icat edilen akışkan oluşumlardır.

Yorumların %69,8'i ulusötesi kültürel etkileşim göstermektedir. YouTube'un algoritma-dolayimli yapısı, 40'tan fazla ülkeden izleyicinin video kliplere benzer yorum yapmasına imkân sağlar. Yorumlar, etnokültürel müziğin ulusötesi kültürel yolculuğu çerçevesinde Brezilya'dan Japonya'ya, Polonya'dan El Salvador'a uzanmaktadır. Farklı kaynaklardan gelen kültürel akış, öngörülemeyen bir şekilde kesişir, yeni biçimler alır ve yeni yerlerde sürdürülür. Diğer bir deyişle dijital habitusta yerel (Orta Asya) kültürel imgelerini küresel formatta ve türde yeniden üreten etno-folk sanatçılarının müzikleri hegemonik Batı kültürel imgelerine aşına kullanıcıları da etkileyerek translokal ve ulusötesi bir kimlik kazanır. Popüler videoları yanıtlamak, yorumlamak, beğenmek gibi geri bildirimler kullanıcılar arasında etkileşimler başlatmakta ve kendini yeniden üreten döngüsel bir süreç oluşturmaktadır (Chau 2010: 67). Artan etkileşim ve video içeriği ile farklı kültürlerin ortaklaştığı değerler vurgulanmakta yersizyurtsuzlaştırılan dünyada dijital habituslar aracılığı ile kullanıcılar kültürel farklılıkları ve benzerlikleri müzakere ederek kültürel kimliklerini inşa etmekte ve akışkanlık kazandırmaktadır.

Odak grup görüşmelerinde de izleyicinin farklı etkileşimlere sahip olduğu görülmektedir.

Tema	Türk Grubu (%)	Kazak Grubu (%)
Kimlik/Aidiyet odaklı	%31	%26
Müzikal/Teknik odaklı	%6	%17
Siyasi/İdeolojik	%17	%3
Kültürel direniş	%13	%5
Tarihsel bağlar	%10	%15
Dini/İnanç referansları	%7	%13
Modernlik eleştirisi	%5	%11
Duygusal tepkiler	%11	%10

Tablo 4: Karşılaştırmalı Tema Yoğunlukları

Her iki odak gruba Türk-Kazak etno-folk müzik performanslarını nasıl yorumladıkları ve neler hissettikleri sorulduğunda; Türk katılımcılar, TURAN grubu müziklerini seçim müziği ve tarihi dizilerde kullanıldığı için duyduklarını ancak HasSak için ilk kez dinleme deneyimine sahip olduklarını ifade etmektedir. Bu sanatçıların müziklerinin kendine has bir stiline olması, sözleri tam olarak anlamasalar bile, fonda yer alan ritim ve gırtlak vurgusunun ruhlarını etkilediğini belirtmektedir. Kazak katılımcılar, kendi geleneksel kültürel değerlerini yansıtmaya bağlamında Baba Zula'dan ziyade Akdeniz Erbaş'ın müziğini beğendiklerini ve Kazak arkadaşlarıyla paylaşarak onları da dinlemeye teşvik edeceklerini ifade etmektedir.

Ana Temalar	Türk Grubu (n=7)	Kazak Grubu (n=6)	Toplam
Kültürel Aidiyet ve Kimlik	42	28	70
Geleneksel Müzik Enstrümanları	8	19	27
Nostaljik İmgelem	15	11	26
Siyasi/İdeolojik Çağrışımlar	23	3	26
Karşı-Hegemonik Direniş	18	6	24
Ulusötesi Kültürel Bağlar	14	16	30
Gök Tanrı/Şamanizm Referansları	9	14	23
Modern-Geleneksel Gerilimi	7	12	19
TOPLAM	136	109	245

Tablolardaki sayısal değerler, odak grup görüşmelerinde katılımcıların ilgili temaya yönelik ifadelerinin kodlama sürecinde tespit edilen tekrar sayılarını (frekanslarını) göstermektedir. Her bir sayı, o temanın görüşme boyunca kaç kez vurgulandığını veya dile getirildiğini temsil etmektedir.

Tablo 5: Ana Temaların Frekans Dağılımı

Odak gruplar ana tema bağlamında değerlendirildiğinde Türk odak grubunun %48 oranında siyasi kutuplaşma ve Arap kültürel hegemonyasına tepki ile tematik bağ kurduğu, Kazak odak grubunun ise %43 oranında geleneksel müzik enstrümanları ve otantiklik nosyonu ile ana tema arasında ilişki kurmaktadır.

Alt Temalar	Türk Grubu	Kazak Grubu
Kültürel Kimlik Alt Temaları:		
- Türklük bilinci/duygusu	18	9
- Orta Asya köken vurgusu	11	8
- Milliyetçilik ifadeleri	13	2
- Kazak-Türk kardeşliği	-	9
Müzikal Unsurlar:		
- Dombra	4	11
- Kobız/Kalkobız	2	5
- Gırtlak sesi/boğaz müziği	2	3
Sembolik Referanslar:		
- Bozkurt sembolü	6	1
- Geleneksel kıyafetler (börk/tımak)	3	7
- Ateş/Doğa imgeleri	4	3
Hegemonya Eleştirileri:		
- Arap kültürel etkisine tepki	11	0
- Batı/küreselleşme eleştirisi	5	1
- Rus kültürel etkisi	2	3

Tablo 6: Alt Temaların Frekans Dağılımı

Odak grupların ana tema ve alt tema ilişkilendirmelerinde, Türk odak grubunun %31'i ana temayı Türklük bilinci ve milliyetçi duygular ile ilişkilendirerek yorumlamaktadır. Kazak odak grubu ise ana tema ve alt tema ilişkisini İslam-Türklük dengesi ve tarihsel süreklilik bağlamları ile iç içe değerlendirmektedir.

Türk odak grubu, Kazakistan-Türk uluslararası işbirliğinin dizi, sinema ve dijital platformlar aracılığıyla kültürel yakınlaşmayı güçlendirdiğini düşünmektedir. Ayrıca Türk odak grubu videolarda kolektif kimlik inşa süreçlerine ilişkin; kahramanlık, birleşme, mücadele, bozkurt, epik anlatım ve şamanizm gibi ortak imgeleri vurgulamaktadır.

Kazak odak grubu ise performanslara ilişkin yoğun duygusal etkileşim içerisinde olduklarını 'tüylerim diken diken oldu', 'Türklük duygum, milliyetçilik duygum kabardı' gibi ifadelerle dile getirmektedir. Yaratıcı kültür endüstrisinin ürünleri aracılığıyla Türklüğe ait ortak tarihi semboller ile kültürel yakınlıkların kurulmasının ve güçlendirilmesinin önemli olduğuna dikkat çekilmektedir. Kazak odak grubu duygusal yoğunluk içinde dinledikleri bu performansları birleşme, Turan ve Türk gücü temalarının vurguladığını belirterek hegemonyacı kültürel değerlere yönelik bir direniş türü olarak değerlendirmektedir. Kazak odak grubu, Kazak ulusal kimliğinin sembolik taşıyıcısı olan geleneksel enstrümanları ve geleneksel kültürel kıyafetleri kullanan sanatçıların tarihi referanslar ile kültürel mirası inşa etmesine dikkat çekmektedir. Özellikle, Akdeniz Erbaş'ın geleneksel Kazak enstrümanı ve Türklük arasında sıkı bir bağ kurduğunu, Baba Zula'nın ise reggae ve Türklük arasında bir ilişki kurduğunu belirtmektedir. Ancak her iki sanatçının da bu bağının gelenekten koparak Kazak ento-folk müziğinde olan Orta Asya savaş/savaşçı ruhunu yansıtmadığı eleştirisinde bulunmaktadır. Kazak odak grubunun kökenden ve gelenekten kopma vurgusuna dair hassasiyeti performanslarda kullanılan metaforik imgelerle şamanizm arasındaki ilişkiyi değerlendirmeleri istendiğinde de gözlemlenmektedir. Odak grup, Orta Asyalıların/Kazakların Türklüğe yönelişi ile Türklerin Türklüğe yönelişi arasındaki farklara dikkat çekmekte ve Türkiye'de Türklüğe yönelişin kökene yöneliş olduğunu, bunun İslamiyet'i aşarak ilk çıkışa odaklandığını ancak Orta Asya'da kökenden ziyade 8 ila 10 asır boyunca devam eden geleneğin takip edildiğini vurgulamaktadır. Kazak odak grubunun kökene dair bu değerlendirmeleri, Kazakistan ve Türkiye Türklerinin ortak kültürel mirası yorumlama biçimlerindeki farklılıklarını ortaya koymaktadır.

Değerlendirme Kategorisi	Türk Grubu	Kazak Grubu
Olumlu	5 katılımcı	4 katılımcı
Şarhlı olumlu	2 katılımcı	2 katılımcı
Şüpheli/Eleştirel	-	-

Tablo 7: Kültürel Bağ Kurma Potansiyeli Değerlendirmesi

Türk odak grubu video klipler ile kültürel bağ kurma potansiyellerine ilişkin özellikle Diriliş Ertuğrul dizisi ile müzikler arasında bitişirme yaparak mesafeli bir bağ kurmakta, Kazak odak grubu ise modern yorumlamalara özellikle reggae müzik ile benzerlik kurmaları noktasında eleştirel bakış geliştirmektedir.

Türk-Kazak etno-folk sanatçıları, ulusötesi akışkan anlamlar üreterek geleneksel kültürel mirasın sürdürülebilirliğine katkı sağlamaktadır ancak izleyicilerin alımlama biçimleri, bakış açıları ve deneyimleri heterojendir.

Sonuç

Kültürel akışların algoritma-dolaylı yapıları, ulusötesi kültürel diyalogu yeniden biçimlendirmekte, Z Kuşağı tarafından benimsenen dijital izleme pratikleri üzerinden yeni

bir anlam evreni inşa etmektedir. Nitekim, kültürlerarası etkileşimlerin yeniden yapılması, yerel kültürel formların direniş repertuarını zenginleştiren alternatif bir ulusötesi kültürel habitus tahayyülü yaratır. Z Kuşağının geliştirdiği karşı-hegemonik pratikler ise, ulusötesi habitus kavramı bağlamında yeni anlam sistemlerinin oluşumuna işaret etmektedir.

Z Kuşağının videolara geliştirdiği beğeni ya da yorum pratiği üzerinden oluşturduğu karşı hegemonik pratiklerine -toplumsal yargılarına- bakıldığında; %58.5'inin duygusal özdeşleşme, banal milliyetçilik ve kültürel aidiyet üzerinden kolektif kimlik inşası gerçekleştirdiği, %34.1'inin öze dönüş refleksini ata kültü ve bozkır imgeleri ile ilişkilendirdiği, %42.6'sının savaşıklık ve kahramanlık imgeleri ile ortak geçmiş izlerinin taşıyıcısı haline geldiği ve %69.8'inin ise Pantürkizm nosyonu ile kültürel anlamlandırma pratikleri ve kimlik müzakerelerini ulusötesi habitus kavramı bağlamında dolaşıma soktuğu söylenebilir. Kültürel göstergelerin dijital platformlarda yeniden bağlamsallaştırılması, kültürel mirasın korunması ile yeni kimlik inşasının kesiştiği diyalektik bir süreci yapılandırır. Kazakistan ve Türkiye arasındaki kültürel etkileşimin yeniden kurulması, bizi geleneksel kültürel diplomasi kavramlarını yeniden kavramsallaştırmaya davet eder ve dijital habitusun yersizyurtsuzlaşmış ağırları içinde kültürlerarası ilişkileri yeniden kurmaya yönelendirir. Kazak etno-folk toplulukların Türk dizi endüstrisiyle ortak projeleri, yerelden küresele uzanan yeni kültürel ekonomiler için bir basamak oluşturur.

NOTLAR

1. Türk dilli topluluklar arasında tarihsel ve kültürel bağları güçlendirmeyi amaçlayan TÜRKSOY, ortak etkinlikler ve projelerle Türk kültürel kimliğinin uluslararası alanda tanıtılmasına katkı sağlamaktadır (Purtaş 2013).
2. Türkçe konuşan halklara yönelik yayınlar yapan TRT Avaz'ın 2018'de Türk dünyasının ortak kanalı özelliği taşıdığı konusunda mutabık kalınmış ve Türk dünyası kanallarıyla iş birliğinin geliştirilmesine karar verilmiştir. (Ökten 2022:107-108).
3. Türkiye'de Türklüğün araçsallaştırılarak neoOsmanlı politik söyleme entegre edilmesiyle buna karşın İslam öncesi Türklüğü benimseyen gruplar arasındaki gerilimli mücadele, Kazakistan'ın yerli bozkır mirasını ve Sovyet öncesi kültürel özgünlüğü tarihsel meşruiyetin ve çağdaş siyasi özerkliğin işaretleri olarak ön plana çıkaran ders kitaplarından ve törensel uygulamalarından farklıdır.

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %50, İkinci Yazar %50.

ETİK KOMİTE ONAYI: Araştırma, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Araştırma Etik Komitesi tarafından 20.03.2025 tarihli ve E-15207191-050.99-212544 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akçalı, Emel ve Mehmet Perinçek. "Kemalist Eurasianism: An Emerging Geopolitical Discourse in Turkey." *Geopolitics*. 14 (2009): 550-569.
- Akiner, Shirin. *The Formation of Kazakh Identity: From Tribe to Nation-State*. Royal Institute of International Affairs, 1995.
- Al-Moradi, Hussein. "Anti-Arab Rhetoric in Turkey: A Growing Concern." (21 Ekim 2023). Erişim Tarihi: 28.05.2025. <https://sites.uab.edu/humanrights/2023/10/21/anti-arab-rhetoric-in-turkey-a-growing-concern/>
- Ang, Jen vd. "Cultural Diplomacy: Beyond the National Interest?" *International Journal of Cultural Policy*. 4. (2015): 365-381.
- Appadurai, Arjun. "Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy." *Theory, Culture & Society*. 2-3. (1990): 295-310.
- . *Modernity at large: Cultural dimensions of globalization*. MN: University of Minnesota Press, 1996.
- Archer, Kevin vd. "Hegemony/Counter-Hegemony: Imagining a New, Post-Nation-State Cartography of Culture in an Age of Globalization." *Globalizations*. 1. (2007): 115-136.
- Atmaca, Ayşe ve Zerrin Torun. "Geopolitical Visions in Turkish Foreign Policy." *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*. 24. (2021): 114-137.
- Baumann, Mario. "Eurasianist Rhetoric in Russia and Kazakhstan. Negotiating Hegemony Through Different Visions of Society." *Central Asia and the Caucasus*. 1. (2018): 34-42.
- Billig, Michael. *Banal Nationalism*. London: Sage, 1995.
- Bourdieu, Pierre. *Ayırım: Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi*. (Çev. D. Fırat ve G. Berkurt). İstanbul: Heretik, 2015.

- . *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press, 1977.
- . *The Logic of Practice*. Stanford: Stanford University Press, 1990.
- Boym, Svetlana. *The Future of Nostalgia*. NY: Basic Books, 2001.
- Buğra, Ayşe ve Osman Savaşkan. *New Capitalism in Turkey: The Relationship Between Politics, Religion and Business*. Cheltenham: Edward Elgar, 2014.
- Burgess, Jean ve Joshua Green. *YouTube: Online Video and Participatory Culture*. Cambridge: Polity, 2009.
- Castells, Manuel. *The Rise of the Network Society*. UK: Wiley-Blackwell, 2010.
- . *The power of identity* (Vol. 14). UK: John Wiley & Sons, 2011.
- Chau, Clement. "YouTube as a Participatory Culture." *New Directions for Youth Development*. 128. (2010): 65-74.
- Clifford, James. *Routes: Travel and Translation in the Late Twentieth Century*. MA: Harvard University Press, 1997.
- Creswell J. W. Research designs. Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. CA: Sage, 2009.
- Dubuisson, Eva-Marie. *Living Language in Kazakhstan: The Dialogic Emergence of an Ancestral Worldview*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2017.
- Fox, Jon E. ve Cynthia Miller-Idriss. "Everyday Nationhood." *Ethnicities*. 4. (2008): 536-563.
- Grillo, Ralph D. "Cultural Essentialism and Cultural Anxiety." *Anthropological Theory*. 2. (2003): 157-173.
- Halbwachs, Maurice. *Kolektif Bellek*. (Çev. Z. Karagöz). İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2019.
- Heaney, Jonathan. "Emotions and Nationalism: A Reappraisal." *Emotions in Politics*. (Ed. N. Demertzis). London: Palgrave Macmillan, 2013: 243-263.
- Isaacs, Rico ve Abel Polese. "Between 'Imagined' and 'Real' Nation-Building: Identities and Nationhood in Post-Soviet Central Asia." *Nationalities Papers*. 3. (2015): 371-382.
- Kahveci, H., & Bonnenfant, I. K. "Turkish Foreign Policy Towards Central Asia: An Unfolding of Regionalism and Soft Power." *All Azimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace*, 2. (2023): 195-218.
- Kim, Do Kyun ve Min-Sun Kim. *Hallyu: Influence of Korean Popular Culture in Asia and Beyond*. Seoul: Seoul National University, 2011.
- Kozinets, Robert V. *Netnography: The Essential Guide to Qualitative Social Media Research*. London: SAGE, 2019.
- Kundakbayeva, Zhanat ve Didar Kassymova. "Remembering and Forgetting: The State Policy of Memorializing Stalin's Repression in Post-Soviet Kazakhstan." *Nationalities Papers*. 4. (2016): 611-627.
- Lam, Peng Er. "Japan's Quest for 'Soft Power': Attraction and Limitation." *East Asia*. 4. (2007): 349-363.
- Lange, Patricia. *Thanks for Watching: An Anthropological Study of Video Sharing on YouTube*. Colorado: University Press of Colorado, 2019.
- Levitt, Peggy ve Nina Glick Schiller. "Conceptualizing Simultaneity: A Transnational Social Field Perspective on Society." *International Migration Review*. 3. (2004): 1002-1039.
- Madianou, M. *Mediating the Nation*. London: Routledge, 2012.
- Mittelman, James H. Whither. *Globalization? The Vortex of Knowledge and Ideology*. London: Routledge, 2004.
- Ökten, Serkan. "Kültürel Diplomasi ve Medya." *Türkiye'nin Yumuşak Güç Enstrümanı Olarak Kültürel Diplomasi ve İletişim*. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları, 2022: 97-146.
- Purtuş, Fırat. "Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı." *Türk Cumhuriyetleri ve Topulukları Yıllığı* (Ed. M.T. Demirtepe ve M. Yılmaz). 2013:593-598.
- Rancier, Megan. "Resurrecting the Nomads: Historical Nostalgia and Modern Nationalism in Contemporary Kazakh Popular Music Videos." *Popular Music and Society*. 3. (2009): 387-405.
- Rice, Timothy. "Reflections on Music and Identity in Ethnomusicology." *Musicology*. (2007): 17-38.
- Rieder, Bernhard vd. "From Ranking Algorithms to 'Ranking Cultures': Investigating the Modulation of Visibility in YouTube Search Results." *Convergence*. 1. (2018): 50-68.
- Romanova, Anna ve Dmitry Chernichkin. "Turkey and Pan-Turkism Influence on the Development of New National Identities in the Caspian Region: The Evidence from Turkmenistan and Kazakhstan." *RUDN Journal of Political Science*. (2024).
- Smith, Anthony D. *Nationalism: Theory, Ideology, History*. Cambridge: Polity, 2001.
- Soini, Katriina ve Inger Birkeland. "Exploring the Scientific Discourse on Cultural Sustainability." *Geoforum*. 51. (2014): 213-223.
- UNESCO. "Kazakh Traditional Art of Dombra Kuy." (2014). Erişim Tarihi: 28.05.2025. <https://ich.unesco.org/en/RL/kazakh-traditional-art-of-dombra-kuy-00996>
- . "Orteke, Traditional Performing Art in Kazakhstan: Dance, Puppet and Music." (2022). Erişim Tarihi: 28.05.2025. <https://ich.unesco.org/en/RL/orteke-traditional-performing-art-in-kazakhstan-dance-puppet-and-music-01878>
- Wacquant, Loïc. "A Concise Genealogy and Anatomy of Habitus." *The Sociological Review*. 1. (2016): 64-72.
- Wilson-Lopez, A. vd. "An Inquiry into the Use of Intercoder Reliability Measures in Qualitative Research" *ASEE Annual Conference & Exposition*. Haziran 2019.
- Yessenova, Saulesh. "Routes and Roots of Kazakh Identity: Urban Migration in Postsocialist Kazakhstan." *The Russian Review*. 4. (2005): 661-679.